

Liturgie

a

liturgická hudba

aneb muzikant na nedělním shromáždění církve

Závěrečná práce

Interiér kostela v rumunské Craiově

Poděkování:

- Jirku Kantorovi za podporu a připomínky
- Hance Krysové a Martě Černé za jazykovou korekturu
- Olze Kolové a Petrovi Vaňurovi za radu a poskytnutí studijních materiálů
- kapele BENE BAND za trpělivost při zavádění nových písní na nedělní bohoslužbu

V Tachově 30.5.2009

Anotace

Kola, Milan. *Liturgie a liturgická hudba (aneb muzikant na nedělním shromáždění církve)*.

Malenovice: Křesťanská akademie mladých, 2009, počet stran 34

Závěrečná práce

Závěrečná práce se zabývá významem slova liturgie a liturgická hudba. Zaměřuje se především na vysvětlení těchto pojmů a jejich významem v praxi. V krátkosti se zmiňuje role lidských smyslů při bohoslužbě a v příloze lze nalézt návrh řešení komunikace mezi kazatelem, chválicí skupinkou a projekčním technikem.

Klíčová slova: liturgie, liturgická hudba

Annotation

Kola, Milan. Liturgy and Liturgical Music (*Musician on the Sunday Church Gathering*).

Malenovice: Christian Academy of Youth, 2009, pp 34

Final Dissertation

The elaborate is exploring the terms of liturgy and liturgical music. Its main focus is on thorough explanation of these terms. It mentions shortly the participation of human senses during the church service. In the appendix there is a proposal how to solve the problem with the communication between the preacher, the music band and the projection technician.

Keywords: Liturgy, Liturgical Music

Obsah

Úvod

Citát

1 Liturgie

1.1 Co to je liturgie?.....	7
1.2 O čem liturgie není.....	8
1.3 Liturgie a víra.....	8
1.4 Průsečík darů církve.....	9
1.5 Obdarování a řád.....	9
1.6 Scénář liturgie.....	9

2 Liturgická hudba

2.1 Co se skrývá pod pojmem liturgická hudba?.....	16
2.2 Funkce liturgické hudby.....	17
2.3 Vztah liturgie a liturgické hudby.....	18
2.4 Vztah teologie a liturgické hudby.....	18

3 Liturgie a člověk

3.1 Zapojení smyslů a vnímání - citáty.....	20
3.2 Zapojení smyslů a vnímání - příklady.....	21

4 Závěr

Cesta jednoduchosti a duševní náročnosti.....	23
---	----

5 Seznam použitých zdrojů.....

24

6 Doporučená literatura.....

25

Přílohy

Citát

Předmluva tzv. Amsterodamského kancionálu

Zpěv aneb zpívání jest hlasem rozličně províjeným (t. zhůru a dolů vznášejícím a jednak spěšně skočným, jednak znenáhla rozvlačným) sebe neb jiných obveselování; zvláště když se k tomu řeč, rozum v sobě zavinitý mající a tím liběji tak (zpíváním) plynoucí, přidá: nejvíce pak, když se to k slávě moudrému Bohu, kterýž jazyku našemu to umění dal, děje.

Jakýchž zpěvů počátek ne od lidí jest, ale od anjelů, podle svědectví Boha samého, k člověku tak mluvícího: *Kdežs ty byl, když sem já zakládal zemi; když mi prozpěvovaly hvězdy jitřní a plésali všickní synové Boží?* (Job. 38, v. 4, 7.) Anjely míní, kteříž před vidědlým tímto světem stvoření byvše, když toto viditedlné formováno bylo, již tu byli, a na Boží nové slavné dílo se dívajíce plésali, zpívali, Boha tvorce oslavovali. Po kterýchž Pán Bůh jiné sobě zpěváky, dříve nežli člověka, stvořil, nežli člověk stvoření byvše, Stvořitele svého ihned chválili.

(zdroj: Jan Amos Komenský: Duchovní písně. Praha 1952, s.47-48)

Úvod

Téma Liturgie a liturgická hudba jsem si vybral proto, že se mě toto téma hluboce dotýká již od dětství. Až do svých dvaceti let jsem byl se železnou pravidelností přítomen na shromážděních Křesťanského sboru v Lomnici nad Popelkou. Po odchodu z Lomnice jsem začal naplno využívat možnosti zúčastnit se křesťanských bohoslužeb jiného typu a stylu. Zažil jsem bohoslužby v Křesťanském společenství Kutná Hora (půl roku), akce a shromáždění organizované Křesťanskou misijní společností (18 měsíců), shromáždění Křesťanského sboru ve Stodůlkách na Praze 13 (6 a půl roku), s přáteli jsem navštěvoval kostel sv. Salvátora u Karlova mostu, kde působil Tomáš Halík, dále kostel sv. Salvátora u Staroměstského náměstí, kde z kazatelny hřímal Svát'a Karásek a kostel sv. Markéty na pražském Břevnově, kde jsem měl možnost osobně poznat pana převora Prokopa Siostrzonka. Poslední čtyři roky jsem přítomen na bohoslužbách Evangelické církve metodistické v Tachově a na nejrůznějších křesťanských slavnostech v rámci ekumeny. Od svých dvanácti let také pravidelně doprovázím v kostele na klavír.

Tato zkušenost bohatá na setkání s lidmi různé spirituality a názorového zaměření je mi hlavní oporou při psání této práce, ačkoliv v ní používám argumenty a myšlenky jiných lidí. Uvědomuji si, jak moc je důležité, aby nedělní bohoslužby odrážely skutečný život a víru církve. V této práci bych chtěl připomenout, o co při shromáždění církve jde a jak pracovat na tom, aby návštěvník zvenčí mohl říct: „*Vskutku, mezi vámi je Bůh!*“.*

V první části se budu zamýšlet nad pojmy liturgie a liturgická hudba. Pak v krátkosti popíšu, jak mohou být během shromáždění osloveny lidské smysly a zmíním některé z podnětů, které mohou působit rušivě. Na konci poskytnu pár praktických rad pro muzikanty a představím návrh řešení komunikace mezi muzikantem, kazatelem a dalšími tvůrci nedělního shromáždění církve.

* 1. list Korintským 14:25

1 Liturgie

1.1 Co to je liturgie?

Slovo liturgie pochází z řečtiny a znamená „konání všeho lidu“, veřejnou službu pro lid, pro obec, pro stát.¹ Můžeme si například představit zasedání obecního zastupitelstva, kam jsou přizváni i místní občané a na kterém se řeší věci, které se týkají všech, např. nové osvětlení obce apod. Jedná se o shromáždění lidu, kde jde o společnou věc, která není určena pro zástup anonymních účastníků ponořených do sebe a nevnímajících okolí.

Vznikající křesťanské obce použily slovo liturgie pro svá shromáždění, protože se aktivity během shromáždění většinou týkaly všech přítomných. V centru zájmu byl Kristus a očekávalo se, že On bude skrze Ducha svatého nabízet všem možnost poznávat tajemství Velikonoc. Všichni měli také prostor se modlit, vzdávat díky a zpívat Bohu písně.

Takto je v církvi chápán význam liturgie dodnes. Jedná se o jakýsi dialog mezi Bohem a člověkem: Bůh přichází k člověku a oslovuje ho, člověk reaguje a obrací se k Bohu. Tento koncept nalézáme v celé Bibli. Bůh volá člověka a přivádí ho do společenství, kde člověk spolu s ostatními odpovídá na tento hlas. A i přes rozdílnost povah a životních osudů jednotlivých účastníků zaznívá tento hlas ve zvláštní jednotě.

Lidé odpovídají svému Bohu modlitbou, připomínají si Boží zachraňující činy (slavnost eucharistie) a provozují další bohoslužebné úkony (zpěv písní, hudební produkci, ticho, průvod, kázání). Na Boha a jeho dílo se pamatuje i při svatbách, pohřbech, křtech, nejrůznějších iniciačních obřadech. Styl liturgie se liší v závislosti na typu shromáždění, kultuře, teologii, politické situaci.

Liturgie není jen doménou křesťanů, liturgii mají například i Židé. A právě z židovské se vyvinula ta křesťanská. Základy pro liturgiku jsou z doby pozdější než jsou biblické doby, římský kánon vznikl asi ve 4. století².

Když se podíváme do Bible, tak ukázkou liturgie je celá kniha Žalmů. V Novém zákoně nalezneme popisy bohoslužebných praktik v listu do Korintu.

¹ Klemens R., Liturgie a život, s. 19-20

² Ratzinger J., Bůh a svět, s. 282

1.2 O čem liturgie není

Liturgie není činnost, při které člověk neví, co dělá a proč to dělá. Jedná se o nanejvýš promyšlené úkony a akty.³ Klemens Richter ve své knize Liturgie a život říká: „*Liturgie není žádnou památkovou péčí o přežilé bohoslužebné formy ani estetizujícím či romantizujícím nadšením pro umělecké obřady a zpěvy, ani úzkostlivým zachováváním jednotlivých liturgických úkonů, jež by se daly chápat i magicky.*“⁴

1.3 Liturgie a víra

Liturgie je viditelné vyjádření neviditelných skutečností. Liturgie slouží lidem, kteří už Boha poznali ve svém osobním životě a jsou na něho naladěni. V liturgii se víra demonstruje navenek. Liturgie je náboženský akt. My jako lidé nejsme schopni komunikovat bez vnějších symbolů, bez vnějších vyjádření. Muž a žena spolu nemůžou žít, aniž by si svoji lásku navenek vyjadřovali. Stejně tak člověk neumí žít s Bohem, aniž by to dával nějak navenek najevo.

Liturgie je vyvrcholením života křesťanské obce. V ní se reflektují události uplynulého dne či týdne. Podle stylu liturgie lze také usoudit na spirituální zaměření členů společenství.

V liturgii se připomíná a děje mnohé z úkolů církve. Úkoly církve se dají shrnout následovně:

1. Úkol víru zvěstovat (*martyria*)
2. Úkol víru slavit (*liturgia*)
3. Úkol víru konat (*diakonia*)⁵

Podpořme toto tvrzení ještě citací z Písma:

„*Jděte ke všem národům a získávejte mi učedníky (učitelský úkol - martyria). Křtěte je ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého (kněžský úkol - jeden z úkonů liturgie). A učte je, aby zachovávali všechno, co jsem vám přikázal (pastýřský úkol - diakonia).*“
Matoušovo evangelium 28, 19.

³ Ratzinger J., Bůh a svět, s. 281-286

⁴ Klemens R., Liturgie a život, s. 23-24

⁵ Klemens R., Liturgie a život, s. 22-23

1.4 Průsečík darů církve

Duchovní obdarování a talent jednotlivce se může v dobře pochopené liturgii plně rozvinout a přinést užitek celému shromáždění. Duchovním obdarováním budiž myšleno „na jednotlivce se zaměřující povolání Boží k určité službě ve společenství, k této službě současně i uschopňující“.⁶

Na dary, které v sobě nosí každý člen společenství, je třeba nezapomínat. Jsme apoštoly přímo vybízeni ke vzájemné lásce a k dobrým skutkům během shromáždění: „Mějme zájem jeden o druhého a povzbuzujme se k lásce a k dobrým skutkům. Nezanedbávejte společná shromáždění...ale napomínejte se tím více, čím více vidíte, že se blíží den Kristův.“⁷

1.5 Obdarování a řád

Řád má v liturgii své místo. Usměrnjuje chod věcí a zabraňuje vzniku chaosu. Řád je třeba nastavovat tak, aby byl povznesen nad osobní zájmy účastníků liturgie a respektoval výše zmíněné úkoly církve. Řád je dobré mít i ve scénáři liturgie.

1.6 Scénář liturgie

Jako jeden z nejlepších scénářů pro liturgii se jeví téma přechodu, překročení. V hebrejštině se slovo přejít, překročit, minout říká *pesach*. A jsme u příběhu vyvedení izraelského lidu z Egypta a u paralely s Ježíšovou smrtí a zmrtvýchvstáním.

Příklad si můžeme vzít ze záznamu bohoslužby ve Starém zákoně. Chci se zde zabývat pouze textem, scénářů pro liturgii může být nekonečně mnoho a záleží jen na otevřenosti a kreativitě tvůrců bohoslužby. Připojuji též krátkou meditaci a návrhy, jak na text reagovat.⁸

6 Küng H., Co je církev, s.92

7 list Židům 10:24-25, jeden z veršů stáže

8 Vad'ura, P., Seminář biblického vzdělávání KřSb, Čtení textů 5.knihy Mojžíšovy

Lectio 1

Deuteronomium 26:1-3

Až přijdeš do země, kterou ti Hospodin, tvůj Bůh, dává do dědictví, a obsadíš ji a usadíš se v ní, vezmeš z prvotin všech polních plodů, které vytěžíš ze své země, kterou ti dává Hospodin, tvůj Bůh, vložíš je do koše a půjdeš k místu, které vyvolí Hospodin, tvůj Bůh, aby tam přebývalo jeho jméno.

Přijdeš ke knězi, který tam bude v těch dnech, a řekneš mu: "Vyznávám dnes Hospodinu, tvému Bohu, že jsem vstoupil do země, o které přísahal Hospodin našim otcům, že nám ji dá."

Meditatio:

Proč jdu na křesťanské shromáždění? A když už jsem ve shromáždění, jsem tady vůbec správně? Doufám, že ano. V minulosti jsem se totiž rozhodl vstoupit na cestu s Hospodinem. A i dnes jsem stále na cestě, a ta cesta je mi domovem. Lehko na této cestě není. V hlavě mi sice zní Boží zaslíbení, ale prožívat je jenom sám v sobě je málo a nefunguje to. Potřebuji být v Boží blízkosti a teď právě zrovna hledám, jak.

Actio:

Kazatel se vítá s příchozími. Prezentace na stěnu je připravená na 100%, nikde žádná okna ve Windows a zběsilé pohyby myši. Stálí členové sboru se hlasitě nebaví v hlavním sále o výsledcích fotbalového zápasu z předchozího večera apod...

Lectio 2

Deuteronomium 26:5-6

Můj otec byl Aramejec bloudící bez domova, sestoupil do Egypta a s hrstkou lidí tam pobýval jako host. Tam se stal velikým, zdatným a početným národem.

Ale Egypťané s námi zle nakládali, trýznili nás a tvrdě nás zotročovali.

Tu jsme úpěli k Hospodinu, Bohu našich otců, a Hospodin nás vyslyšel, shlédl na naše pokoření, plahočení a útlak.

Meditatio:

Nemám vůbec důvod si myslet, že by mne způsob mého života mohl zachránit. I když se mi v životě leccos daří a i dnes se v tom cítím *veliký a zdatný*, dokonalou radost a uspokojení z takového života nemám, neboť mě ničí moje vlastní srdce, které mě spokojenosti z vlastního života zbavuje (protože pořád něco chce) a já se díky tomu stávám otrokem všemožných představ, vlastních projekcí, názorů a závislostí. Moje cesta se pak uzavírá v kruh, ze kterého není cesty ven a já cítím, jak mě krásné věci míjí a pravý život mi uniká mezi prsty. Takže ačkoliv se nacházím v centru blahobytu (bohatý Egypt), tento blahobyt mě ničí.

Actio:

Kazatel přečte Žalm. Hudebníci vyberou vhodnou píseň typu „Chci jít za Tebou Ježíši“ a **ne** např. „Ráno, celý den, ...samota mě netíží...“.

Lectio 3

Deuteronomium 26:8-9

*Hospodin nás vyvedl z Egypta
pevnou rukou a vztaženou paží, za
veliké hrůzy, se znameními a
zázraky,*

*a přivedl nás na toto místo a dal
nám tuto zemi, zemi oplývající
mlékem a medem.*

Meditatio:

V této krizi si chci znovu připomenout, že pomoc přichází od Hospodina.

Actio:

Kázání a čtení biblických textů popisující Hospodinovi činy. Eucharistie/Památka Páně/Slavnost večeře Páně. Ticho. Modlitby.

Lectio 4

Deuteronomium 26:10-12

*Nyní tedy, hle, přinesl jsem prvotiny
z plodů role, kterou jsi mi dal,
Hospodine." A postavíš koš před
Hospodina, svého Boha, a pokloníš
se před Hospodinem, svým Bohem.
Budeš se radovat ze všeho dobrého,
co dal Hospodin, tvůj Bůh, tobě a
tvému domu, ty i lévijec i
bezdomovec, který bude mezi vámi.
Když pak třetího roku, v roce
desátků, odvedeš všechny desátky ze
své úrody a dáš je lévijci,
bezdomovci, sirotku a vdově, aby
jedli v tvých branách a nasýtli se...*

Meditatio:

Právě jsem si znovu připomněl, že žiji jenom díky Boží milosti. Vše, co mám, je od Něho a já mu za to chci dát to nejlepší z toho, co mám. On mě osvobozuje, teď mi to zase znovu dochází. Mám důvod se radovat, mám důvod sdílet radost i s ostatními.

Actio:

Děkovné modlitby. Chvály. Prostor pro účastníky shromáždění veřejně říct, co v životě prožívají (svědectví).

Lectio 5

Deuteronomium 26:13-15:

Vynesl jsem z domu, co bylo svaté, a dal jsem to lévijci a bezdomovci, sirotku a vdově, zcela podle tvého příkazu, který jsi mi dal.

Nepřestoupil jsem ani neopomenul žádné z tvých přikázání.

Nejedl jsem z toho, když jsem měl zármutek, neodstranil jsem z toho nic, když jsem byl nečistý, nedal jsem z toho nic pro mrtvého.

Poslechl jsem Hospodina, svého Boha, a učinil jsem vše, jak jsi mi přikázal.

Shlédni ze svého svatého obydlí, z nebes, a požehnej svému izraelskému lidu i půdě, kterou jsi nám dal, jak jsi přísežně slíbil našim otcům, tu zemi oplývající mlékem a medem.

Meditatio:

Právě jsem prožil, že jsem do tohoto kostela nezabloudil, že jsem tady správně. Přesvědčil jsem se, že mělo smysl si udělat čas a přijít. Teď bych taky rád něco konkrétního udělal nebo někomu pomohl. Vnímám, jak je důležitý pohyb a dynamika. Je třeba vynášet to dobré, co přijímám od Hospodina, ven před práh mého domu a dávat to potřebným. Je třeba se odvracet od sebe směrem k druhým lidem stejně jako to dělal Kristus. Vidět sebe a svět Boží logikou, Božím úhlem pohledu. Ó, jak se Boží způsob myšlení liší od toho mého! Dnes jsem si to ale připomněl a to je dobře.

Actio:

Oznámení. Sběrka na provoz kostela a charitu. Kazatel řekne závěrečné slovo - slovo na cestu a rozpustí shromáždění. Zazní poslední píseň typu „Ráno, celý den...“.

2 Liturgická hudba

2.1 Co se skrývá pod pojmem liturgická hudba?

Pro vysvětlení pojmu liturgická hudba jsem použil pojednání *Musica sacra*, nebo *Musica liturgiae sacrae?* napsané docentem Františkem Kunetkou a doplnil je svými poznámkami. Doc. Dr. František Kunetka SDB, Th.D. (narozen 1945) je vedoucím Katedry liturgické teologie na Cyrilometodějské teologické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci.⁹

Liturgickou hudbu můžeme opsat českými pojmy duchovní hudba, církevní hudba, chrámová hudba, posvátná hudba. Liturgickou hudbu dělíme na:

1/gregoriánský chorál a klasickou polyfonii

2/moderní hudbu

Historický vývoj liturgické hudby je zajímavý a sahá hluboko do minulosti. Kritéria „posvátnosti a liturgičnosti“ hudby musela být znovu a znovu upravována.

Druhý vatikánský koncil popisuje liturgickou hudbu jako „*hudbu odpovídající duchu liturgických zákonů. Má se hodit k posvátné službě nebo se pro ni dát přizpůsobit. Má být ve shodě s důstojností chrámu a přispívat k duchovnímu povznesení věřících.*“¹⁰

9 Salve, č. 2/08, s. 36-52

10 Salve, č. 2/08, s. 20

2.2 Funkce liturgické hudby

První funkce liturgické hudby je funkce **služebná**. Má zdobit text vhodnými melodiemi, aby se tak zvýšila jeho účinnost. Její účel je oslava Boží a posvěcení věřících. Kristus je věčné slovo, které se stává tělem, tedy něčím viditelným, něčím, co zachytí lidské smysly. Proč by se Kristus (ne ten fyzický, podle těla, ale ten zmrtvýchvstalý, oslavený) nemohl zjevit i v tónech hudebních nástrojů, melodiích písní a v textech chorálů? Vždyť i hudba a zpěv jsou tu pro naši spásu, pokud je v nich přítomen Kristův duch. Vůbec zde ale netvrdím, že má liturgická hudba sama o sobě spasitelnou funkci. Jsou však mnozí lidé, kteří právě skrze poslech křesťanské písně přišli k víře.

Další funkcí liturgické hudby je přispívat ke slavnostnímu rázu bohoslužby a **vytvářet jednotu**.

Činnost hudebníků na shromáždění vede k **budování církve**. To je další úloha liturgické hudby. Spojuje jednotlivé věřící, nabízí alternativní způsob komunikace a sdělování víry. Samotní muzikanti jsou často vděční za možnost být do něčeho zapojeni, někam patřit. Zkouška chválicí kapely nabízí prostor ke sdílení životů a k uvolňování napětí nastřádaného během pracovního dne.

Je přirozené zpívat. Hudba a zpěv jsou kulturní projevy. Jsou pro lidi typické. Zpívá se všude, občas si zazpívá každý. Při zpěvu během shromáždění je dobré vědět, že se nejedná pouze o „kulturní vložku“ do programu, ale že zpěv sám je liturgickým děním, liturgickým úkonem. Splňuje zpěv požadavky, které jsou na něho během liturgie kladeny? V liturgii jde o oslavu velikonočního tajemství Pána Ježíše Krista. Liturgická hudba se ale může výrazně lišit podle lidského společenství, regionu, národa, kontinentu. Její rozmanitost ukazuje na velikost Boha.

2.3 Vztah liturgie a liturgické hudby

Liturgická hudba má být pokorná. Má mít postoj služebníka. Proto v katolických chrámech zní hudba zezadu přes hlavy přítomných. Nástroje a zpěváci nestojí vepředu, ale vzadu. Je to přesně naopak, než tomu je v koncertním sále.

Mezi liturgií a hudbou má být soulad. Jinou hudbu je třeba vybrat pro nedělní bohoslužbu, jinou pro Vánoce nebo pohřeb. Muzikanti by měli dostatečně komunikovat s vedoucím shromáždění, s kazatelem a s ostatními představenými. Měli by si vždycky uvědomit, při jaké příležitosti hrají a podle toho vybrat vhodné písně.

2.4 Vztah teologie a liturgické hudby

V duchovních písních nalézáme hodně křesťanské teologie. Mnoho teologů se církevní hudbou zabývalo. Pro tuto kapitolu jsem si vzal k ruce pojednání kardinála Ratzingera K teologickému základu liturgické hudby.¹¹

Již apoštol Pavel píše v listu Efezským: „*Mluvte k sobě v chvalo zpěvech, v oslavných zpěvech a v duchovních písních, svým srdcem zpívejte Pánu a velebte ho...*“¹² a v listu Koloským: „*Zpívejte Bohu ve svých srdcích chvalo zpěvy, oslavné zpěvy a duchovní písně...*“¹³

Reakcí na tyto výroky bylo během dějin křesťanské církve mnoho. Sv. Jeroným například píše: „*Slyšte to, mladí, slyšte to vy, kteří máte povinnost zpívat v chrámě žalmy: Bohu se nezpívá hlasem, ale srdcem, a nemáte si po způsobu herců mazat lékem hrdlo a krk, aby v církvi zaznívaly divadelní melodie a zpěvy.*“¹⁴

Argument, že se má Bůh chválit více v mysli než v ústech, vznikl a dál se užíval na určitém pozadí. Křesťanství vzešlo ze židovství a v židovství neustále rostl význam synagogy, zvláště pak po zničení chrámu. Židé se stále více kriticky vyhraňovali vůči chrámu a všemu, co bylo vnější. Na vnější věci se spoléhat nedá (neb podléhají zkáze - chrám byl vždycky znovu zničen), důraz se musí klást na neviditelný, duchovní obsah věcí. Věci se začaly zduchovňovat a objevovala se snaha o čistotu víry.

V dějinách církve došlo později k velmi velkým sporům o významu viditelných a neviditelných věcí.¹⁵ Církevní hudba se těmto sporům nevyhnula. Různé další tlaky a

11 Salve, č. 2/08, s.11-29

12 list Efezským 5:19

13 list Koloským 3:16

14 Salve, č.2/08, s. 14

15 Ratzinger J., Bůh a svět, s. 281

dědictví antiky a její filosofie bránily hodnotit liturgickou hudbu pozitivně.

Augustin se „obává, že se dopustí hříchu hodného trestu, když ho zpěv dojmá více než obsah písně...raději by si pak přál, aby nic neslyšel...nicméně zpěv je nutno schvalovat, aby se slabý duch povznesl ke zbožnosti“.¹⁶

Pro Tomáše Akvinského byla „chvála úst nutná, ne sice pro Boha, ale pro samého chválicího.“¹⁷ To je hodně racionalistický přístup, stín racionality (snahy používat při shromáždění církve jen rozum a nic jiného) nalézáme v teorii liturgie dodnes. I dnes se někdy raději spoléháme na rozum a bojíme se spontánnosti a rozletu. Tomáš ale nebyl úzkoprsý myslitel a na druhou stranu mluví o radosti v Pánu a považuje ji za něco smysluplného a krásného. Radovat se ve společném chválení Boha a v muzicírování je dobré a není na tom nic špatného. Tomáš říká: „Člověk Boží chválou vystupuje citem k Bohu.“¹⁸

Chvála je víc než rozumové uchopení věcí, více než vědění, je to dotýkání se něčeho nadzemského, nebeského.

Kardinál Ratzinger dále ve svém příspěvku píše, že *přijetí hudby do liturgie musí být přijetím do ducha, proměnou, jež znamená zároveň smrt a zmrtvýchvstání*.¹⁹ Hudebník a jeho produkce na shromáždění církve musí být poznamenána *metanoiou* (změnou smýšlení). Ve shromáždění církve nelze provozovat hudbu, jejíž melodie a rytmy působí extází. Bůh by dostal jiné místo, hudba by nebyla prostředkem k očištění, ale spíše k omámení. Pro muzikanta je zde opravdové pokušení: vzít výsledný dojem do vlastních rukou a naservírovat posluchačům vlastní pohled na věc.

Existuje ještě jeden „žánr“ pro hudbu na shromáždění. Jedná se o „novou píseň“.²⁰ Novou píseň působí sám Hospodin, jejím znakem je spontaneita, nedá se naplánovat.²¹ V takových chvílích píseň vrací naději a chuť do života.

Člověk si vytvořil pravidla pro to, jak má duchovní hudba vypadat. Ve svém hledání ideálu jde ovšem ode zdi ke zdi, rovnováhu důrazů není schopen najít. Díky existenci nové písně může muzikant vědět, že nemusí být na všechno sám.

16 Salve, č. 2/08, s.14

17 Salve, č. 2/08, s.17

18 „Chvála sama je pohyb, cesta. Je více než rozumění, vědění, konání - je „vystupování“, dotýkání se toho, který přebývá v andělském zpěvu chvály...takové vystupování vytrhuje člověka z toho, co je proti Bohu...“ - Salve, č.2/08, s. 19

19 Salve, č.2/08, s. 19

20 rozhlasový pořad Ranní slovo, Žalm 98 - Zpívejme Hospodinu píseň novou

21 předmluva ke zpěvníku Hosana 3, s. 5

3 Liturgie a člověk

3.1 Zapojení smyslů a vnímání - citáty

Do liturgie nepatří jen slovo a zpěv. Přímo v Bibli čteme o zapojení celého člověka do dění na slavnosti. Vyberme pár příkladů:

*„Co bylo od počátku, co jsme **slyšeli** (sluch), co jsme na vlastní oči **viděli** (zrak), na co jsme **hleděli** (pohyb) a čeho se naše ruce **dotýkaly** (hmat), to zvěstujeme: Slovo života.“²²*

*„Kdo jí mé tělo a pije mou krev (**chut'**), má život věčný.“²³*

*„Pak vzal chléb, vzdal díky, rozlomil a dal jim (**pohyb**) se slovy: „Toto je mé tělo, které se za vás dává. To **čňte** (aktivita) na mou památku.“²⁴*

Liturgik Jakob Baumgartner k tomu dodává: *„Přirozenost člověka a podstata zjevení volají po smyslovosti, protože jinak vzniká nebezpečí, že se člověk ztratí v mystických stavech duše, chladných ideologiích nebo etických nárocích. To, že úbytek znamená a nedostatek smyslového dění vedou skutečně k verbalismu a moralizování, nejlépe ukazuje současný stav katolické bohoslužby.“²⁵*

Evangelický teolog Wilhelm Stähling píše: *„Co nemá tělesnou podobu, není skutečně na této zemi. Tělo je vlastním místem realizace.“²⁵*

22 1. list Janův 1:1

23 evangelium Jana 6:54

24 evangelium Lukáše 22:19-20; 1. list Korintským 11: 23-25

25 Klemens R., Liturgie a život, s. 199

3.2 Zapojení smyslů a vnímání - příklady

Zde uvádím pár příkladů, co udělat proto, aby si věřící mohl slavnost více užít:

mysl	aktivizace smyslů	co může působit rušivě
čich	<ul style="list-style-type: none"> • kadidlo, vonné tyčinky, květiny, vyvětraná místnost 	<ul style="list-style-type: none"> • nevyvětraná místnost
chuť	<ul style="list-style-type: none"> • chléb, víno, voda, pohoštění, společné jídlo uprostřed liturgie²⁶ 	<ul style="list-style-type: none"> • alkohol, cucací bonbóny, žvýkačky
zrak	<ul style="list-style-type: none"> • architektura prostoru, ve kterém se shromáždění odehrává (uspořádání židlí, uspořádání kazatelny a vůbec celého jeviště, hra světla a stínu) • uspořádání přilehlých prostor (příchod do modlitebny, okolí modlitebny) • chování (pohyby) kazatele, chování dalších nositelů liturgie (hudebníci, další služebníci) • pěkně připravená projekce na stěnu (během přímluvných modliteb jsou promítány na stěnu obrázky z dění ve světě v minulém týdnu) 	<ul style="list-style-type: none"> • místnost působí studeně • v místnosti jsou předměty, které odvádějí pozornost (dětská hračka, noviny, notebooky) • hudebníci nastupují na pódium jako stádo ovcí, ladí si nástroj, upravují stojan na mikrofon, hledají akordy, trsátko • špatně připravená projekce na stěnu, přehazování oken ve windows, zobrazení souborů apod.
hmat	<ul style="list-style-type: none"> • kalich v ruce, chléb v ruce • podání ruky, držení se za ruce • předávání předmětu od člověka k člověku (předmět dovezený z cest, horolezecké lano, kterého se v jednom okamžiku drží všichni a které symbolizuje jednotu ve společném úsilí) • kontakt s vodou během křtu • kazatel u východu z kostela každému podá ruku 	<ul style="list-style-type: none"> • tvrdé lavice na sezení
sluch	<ul style="list-style-type: none"> • hudba 	<ul style="list-style-type: none"> • příliš hlasitá hudba • příliš monotónní hudba • hluk zvenčí

²⁶ v praxi vyzkoušeno v ECM Tachov. Shromáždění se přerušilo, následovala hostina, a potom se opět pokračovalo dál

vnímání	upoutání pozornosti	co může působit rušivě
pohyb	<ul style="list-style-type: none">• kazatel se rozhlíží po usazených lidech, vystupuje do popředí a zase se stahuje zpátky, způsob manipulace s předměty jako je Bible, chléb, kalich s vínem, svíčka, vzkládání rukou• scénka, pantomima• sepnutí ruky k modlitbě• povstání, pokleknutí• slavnostní průvod (církevní pohřeb, svatba)	<ul style="list-style-type: none">• pohyb dětí• nepřítomnost pohybu (2 hodiny sezení na židli)• spěch

4 Závěr

Cesta jednoduchosti a duševní náročnosti

Liturgie by měla být pro všechny věřící bez rozdílu místa, původu, vzdělání. Měla by tedy být jednoduchá, ale zároveň zralá a duševně náročná. Cílem církve je něco vyššího, prvky liturgie by měly mít vážnost a hloubku.²⁷ Měli bychom usilovat o krásu, krásno²⁸ a o to, co je pro člověka důstojné. Klemens Richter píše, že bychom neměli posuzovat liturgii jenom podle toho, do jaké míry vyvolává aktivní účast, nýbrž podle toho, jestli pomáhá ztrápenému člověku volat *Kyrie eleison* (Pane, smiluj se), věřícímu člověku *aleluja* a lidem hledícím do budoucnosti *marana tha* (Pane náš, přijď).²⁹ Díky minulosti (násilné rekatolizaci po Bílé hoře) jsou dnes církve a společenství, které považují liturgii za něco specificky katolického³⁰, ale osobně si myslím, že je tomu jinak. Bez řádu a scénáře se neobejde žádné církevní shromáždění.

Jde o to, jak velký prostor bude dán věřícím, aby mohli uplatnit svá duchovní obdarování a jak moc nám nebude lhostejný osud tohoto světa.

27 Salve, č. 2/08, s. 22 a dál: „Církev, která praktikuje jen „užitnou hudbu“, propadá tomu, co je nepotřebné, a sama se stává nepotřebnou...má-li církev proměnit, zlepšit, „humanizovat“ svět - jak to může činit a přitom se vzdávat krásy, která úzce souvisí s láskou a je spolu s ní pravou útěchou - velikým přiblížením světu zmrtevýchvstání? Církev musí zůstat náročnou. Musí být domovem krásy, musí vést spor o „zduchovnění“, bez něhož se svět stává „prvním okruhem pekla“. Otázka na „vhodné“ proto musí být vždy také otázkou na „důstojné“ a výzvou toto „důstojné“ činit...“

28 Kola M., Umění, kýč, nová píseň, integrační práce, stáž KAM 2008-2009

29 Klemens R., Liturgie a život, s. 54

30 rozhlasový pořad Doteky dobra, téma: Liturgie, host: Pavel Hradílek, moderátor: Petr Vařura

5 Seznam použitých zdrojů

- Bonhoeffer D., Život v obecnství, Návrat domů, Praha 2006
- Halík T., Spiritualita nelhostejnosti, Nakladatelství Lidové noviny, Praha 2008
- Hans Küng, Co je církev?, Cesta, Brno 2000
- Hosana 3, Portál, Praha 2006
- Klemens Richter, Liturgie a život, Vyšehrad, Praha 2003
- Křesťanská revue, dvouměsíčník pro odpovědný dialog, č. 5/2008, téma: Od slov k obrazům, články Vizuální transformace spirituality a Obraz nebo slovo?, OIKUMENE - Akademická YMCA
- Novák K., diplomová práce Interpretace uměleckého textu (České „moderní“ duchovní písně), Univerzita Hradec Králové, Pedagogická fakulta, Katedra českého jazyka a literatury, 2007
- Ratzinger J., Bůh a svět, Víra a život v naší době, Barrister & Principal/Vyšehrad, Brno 2003
- Salve, Revue pro teologii a duchovní život, číslo 2/08 Hudba a liturgie, Kunetka F., článek *Musica sacra*, nebo *Musica liturgiae sacrae?*, Ratzinger J., článek K teologickému základu liturgické hudby
- Skořepa M., přednáška Umění a křesťan
- Vaďura P., Beneš J., rozhlasový pořad Ranní slovo, Žalm 98 - Zpívejme Hospodinu píseň novou
- Vaďura P., Hradílek P., rozhlasový pořad Doteky dobra, Liturgie
- Vaďura, P., Seminář biblického vzdělávání KřSb, Čtení textů 5.knihy Mojžišovy, Český Těšín, únor 2009
- Zevini G., Cabra P., Lectio Divina, Karmelitánské nakladatelství Kostelní Vydří 2003

6 Doporučená literatura

- Hostina chudých, Pavel Filipi, Kalich 1991
- viz seznam použitých zdrojů

Přílohy

Obsah:

A. Databáze písní - screenshoty

B. CD s mp3

A. Databáze písní

Databáze písní je dostupná přes zaheslované internetové rozhraní na www.umctachov.cz. V případě výpadku internetového připojení lze použít offline verzi za předpokladu lokálně nainstalovaného serveru Apache, jazyku PHP a databáze MySQL. Databáze umožňuje muzikantům sdílet texty a akordy písní, noty, audio soubory, prezentace, texty kázání, fotky, videa apod. Materiály lze řadit do různých projektů a v rámci projektů určit pořadí, v jakém se zobrazují. Celý projekt lze následně vyexportovat do zobrazení vhodného pro projekci na zeď. Výhodou řešení je vysoká flexibilita, nevýhodou vyšší nároky na uživatele PC. Program není user-friendly, a proto se ho autor neodvažuje doporučit ostatním. Nicméně jedná se o příklad řešení komunikace mezi hudebníky, kazatelem a projekčním technikem.

poznámka: Databáze je šita na míru Evangelické církvi metodistické v Tachově a nemá ambice být používána masově. ECM Tachov ji používá od dubna 2008 a jejím autorem je Milan Kola

Náhledy obrazovek:

Obrázek č.1 - Hlavní obrazovka. Píseň je možno vyhledat podle zařazení v projektu, interpreta, hudebního stylu, počátečních slov písně, názvu, data poslední aktualizace. Kliknutím na konkrétní název písně v tabulce se dostaneme na detailní výpis řádku z databáze (viz obr. č. 2)

Databáze písní - Opera

Soubor Úpravy Zobrazit Záložky Pomůcky Pošta Nástroje Nápověda

Databáze písní <http://www.umctachov.cz/hudba.php?sekce=seznam>

Databáze písní [Práce s databází](#)

Vybrat písničku podle zařazení v projektu -- zvol jednu z možností -- ok

Vybrat písničku podle interpreta/kapely -- zvol jednu z možností -- ok

Vybrat písničku podle hudebního stylu -- zvol jednu z možností -- ok

Vybrat písničku podle počátečních slov podle názvu:
A B C Č D E F G H I J K L M N O P R R Š S T U V W X Y Z Ž

Start sestava komplet seřazená podle datumu poslední aktualizace

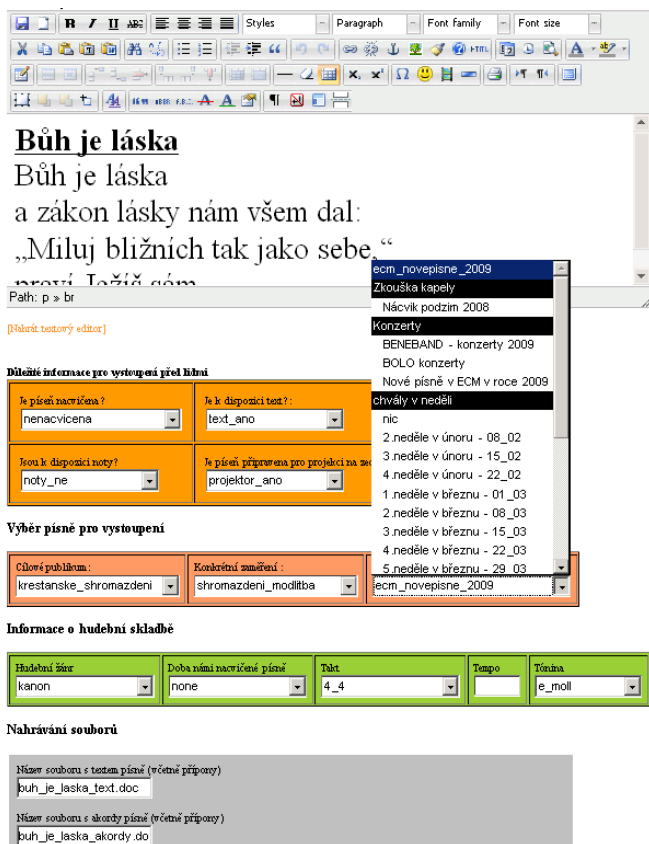
Záznamů: 1-20 z celkem 376 Začátek | Předchozí | **Následující** | Konec Zobrazí záznamy podle datumu poslední aktualizace

Číslo	Název	Autor	Status	Zařazení	Žánr	Filtr	Poslední aktualizace	Editovat
376	Chci mít Ježíše		✖	krestanske_shromazdeni none	nedele_24_05		2009-05-24 09:35:27	
274	x-slíde básnička		●	krestanske_shromazdeni blues	nedele_24_05		2009-05-24 09:35:15	
203	Hledej nejdiv Boží království		✖	krestanske_shromazdeni chvaly	nedele_24_05		2009-05-24 09:15:42	
375	Mám já přitele, v Něm svou radost mám		●	krestanske_shromazdeni none	nedele_24_05		2009-05-24 09:13:57	
277	Já mám Ježíše v duši		✖	krestanske_shromazdeni none	nedele_24_05		2009-05-24 09:13:15	
23	Já jdu tam do Boží země	J.Luhan, Laudate I, č 34;Loďka - str. 31	✖	krestanske_shromazdeni spiritual	nedele_24_05		2009-05-24 09:12:31	
206	Krásný jsi pro mě Pane můj		✖	krestanske_shromazdeni chvaly	nedele_24_05		2009-05-24 09:02:25	
56	Do Tvých starostí		✖	krestanske_shromazdeni kanon	ecm_novepisne_2009		2009-05-17 19:58:51	
207	Jsem rád, že při mně stojíš		✖	krestanske_shromazdeni chvaly	ecm_novepisne_2009		2009-05-17 19:58:08	
5	Někdy stačí pár vět		●	krestanske_shromazdeni chvaly	ecm_novepisne_2009		2009-05-17 19:57:27	
239	Pojďme díky vzdávat	J.Jelínek	✖	krestanske_shromazdeni chvaly	ecm_novepisne_2009		2009-05-17 19:56:40	
326	Pjďeš-li poušti, tou stopu neztratím	Traband	✖	krestanske_shromazdeni rock	ecm_novepisne_2009		2009-05-17 19:55:10	
2	Mojho žití čas		●	krestanske_shromazdeni chvaly	ecm_novepisne_2009		2009-05-17 19:54:20	
307	Ty jsi utociště mé	Ivan Růžička	●	krestanske_shromazdeni rock	ecm_novepisne_2009		2009-05-17 19:53:27	
374	In Christ Alone Worship		✖	krestanske_shromazdeni chvaly	ecm_novepisne_2009		2009-05-17 19:51:34	
308	Svatý Beránku Boží, Ty snal jsi můj hřích		●	krestanske_shromazdeni rock	ecm_novepisne_2009		2009-05-17 19:48:45	
57	Chci bych být majákem	zpěvník Loďka, strana 28	✖	krestanske_shromazdeni chvaly	ecm_novepisne_2009		2009-05-17 19:47:53	
13	Proč bych neměl vesel být		✖	krestanske_shromazdeni chvaly	nedele_10_05		2009-05-14 17:58:57	
62	Když v bouřích žití znaven	zpěvník Loďka - str. 128	✖	krestanske_shromazdeni chvaly	nedele_10_05		2009-05-14 17:56:43	
240	Chvalte Hospodina z nebes		●	krestanske_shromazdeni chvaly	nedele_10_05		2009-05-14 17:55:14	

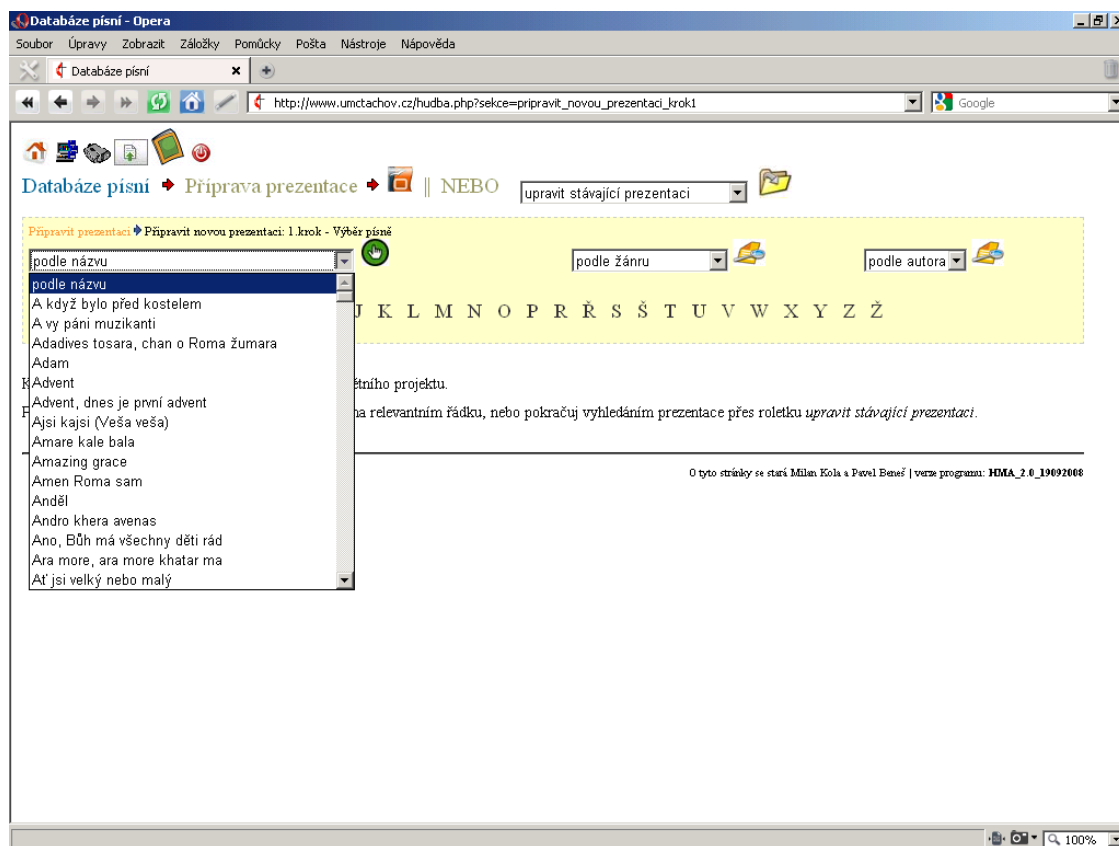
Obrázek č.2 - Kompletní výpis informací o písničce. Název, autor, číslo, text, odkaz na soubor s textem, akordy, notový zápis, mp3 nahrávky, prezentace. Dále je uvedena délka písně, tónina, takt, žánr, vhodné použití při shromáždění, zařazení do projektu a zda je píseň nacvičena, či nikoliv.

The screenshot shows a web application interface for a song database. At the top, there are navigation icons and the text "Databáze písní" and "Práce s databází". Below this is a yellow search bar with three filters: "Vyber písničku podle zařazení v projektu", "Vyber písničku podle interpreta/kapely", and "Vyber písničku podle laděbního stylu". Each filter has a dropdown menu and an "ok" button. Below the search bar is a section for selecting a song by the first letter of its name, with a list of letters from A to Z. The main content area shows the title "Bůh je láska" and the lyrics: "Bůh je láska a zákon lásky nám všem dal: „Miluj bližních tak jako sebe,“ praví Ježíš sám." Below the lyrics, there is a timestamp "poslední úpravu provedl: dne 2009-05-24 22:40:48" and a list of metadata: "použití: zhromazdeni_modliřba | trvání písničky: none | tónina: e_moll | takt: 4_4 | tempo: hanon | výběr písniček na: ecm_novepisne_2009 | status: nenacvicena".

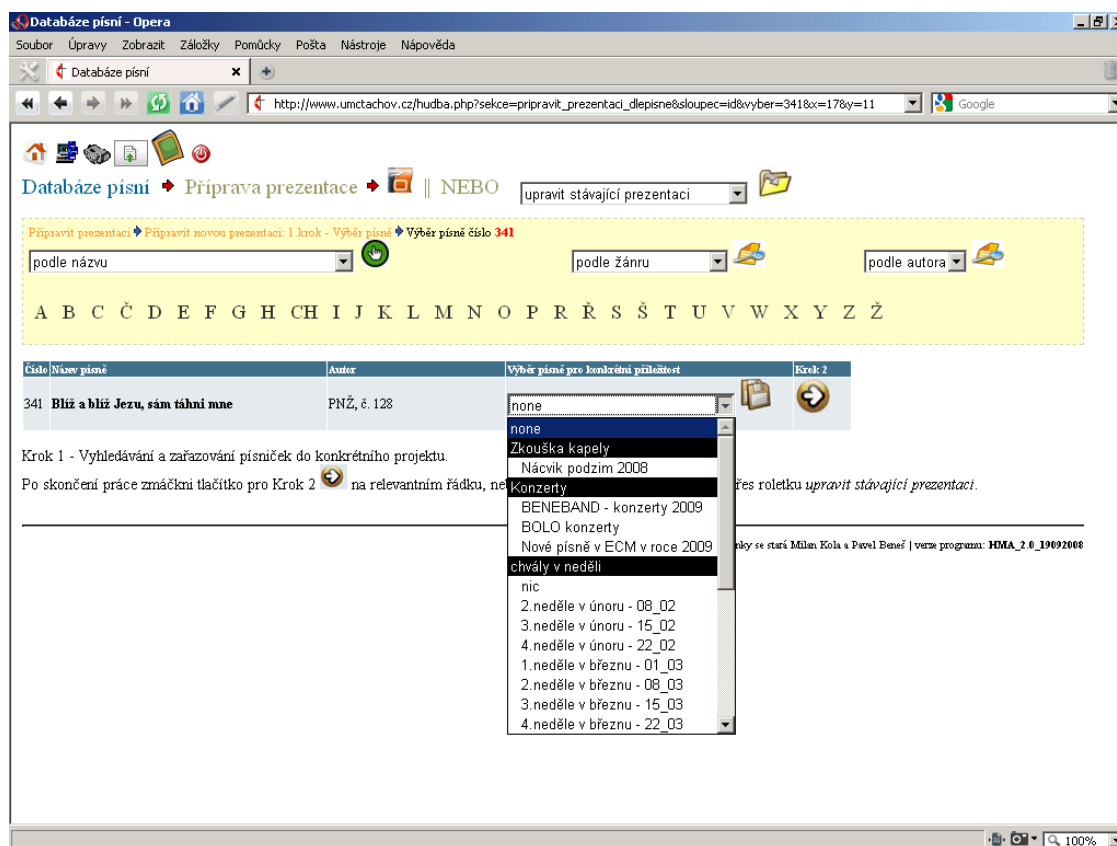
Obrázek č.3 - Aktualizace databáze

Obrázek č.4 - Příprava projekce - krok 1 - výběr písně

Obrázek č.5 - Příprava projekce - krok 2 - Zařazení písně do projektu

Obrázek č.6 - Příprava projekce - krok 3 - Seřazení materiálů v rámci projektu

Databáze písní - Opera

Soubor Úpravy Zobrazit Záložky Pomůcky Pošta Nástroje Nápověda

Databáze písní

http://www.umctachov.cz/hudba.php?seke=pripravit_prezentaci_2_konkretne&vyber=nedele_24_05

Databáze písní Příprava prezentace NEBO upravit stávající prezentaci

Přípravit prezentaci Přípravit novou prezentaci: 1. krok - Výběr písní Krok 2 - Řazení písní pro projekt **nedele_24_05**

podle názvu podle žánru podle autora

A B C Č D E F G H CH I J K L M N O P R Ř S Š T U V W X Y Z Ž

Krok 2 - Zde se třídí písně a **další materiál (!!!)** (fotky, videa, prezentace, bohoslužebné texty, znění pozvánek, grafy, tabulky...) do pořadí, ve kterém mají být během dané akce promítány.

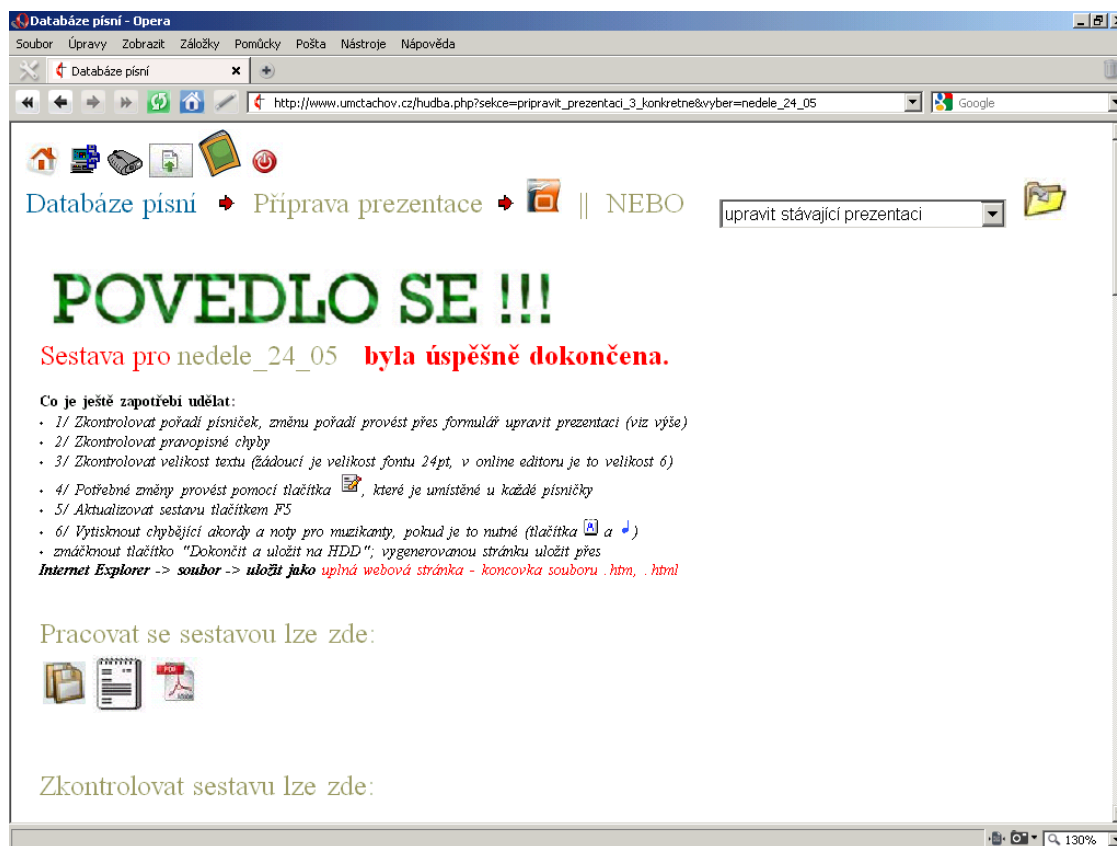
Poznámka: Pro vkládání materiálů jiného rázu než jsou písničky ještě nejsou stanovena pravidla. Typicky by se například před názvem materiálu mělo dávat písmenko X a v kolonce konkrétní zaměření zvolit správnou volbu.

POVEDLO SE !!!
Řádek úspěšně aktualizován

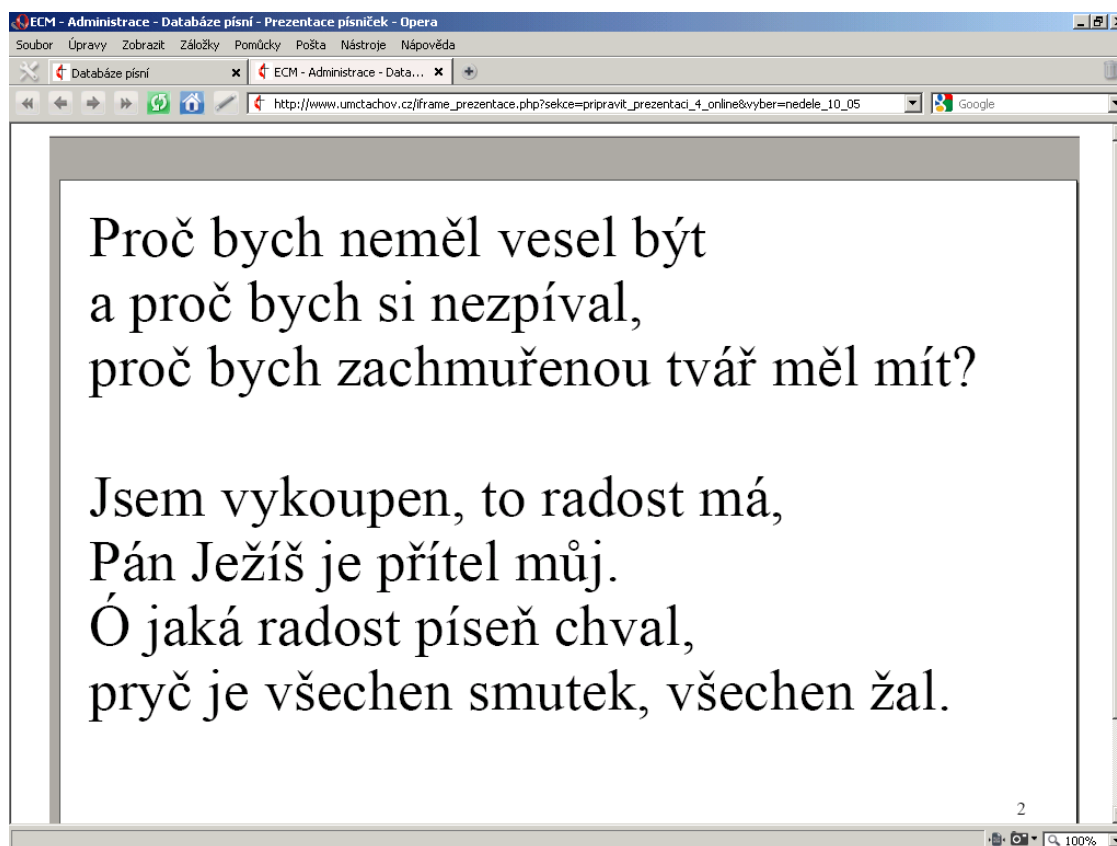
Číslo	Název písně	Autor	Výběr písně pro konkrétní příležitost	Odstornit ze seznamu	Řazení písně
375	Mám já přítele, v Ném svou radost mám		nedele_24_05	✗	A ✓
203	Hledej nejdřív Boží království		nedele_24_05	✗	B ✓
341	Bliž a bliž Jezu, sám táhni mne	PNŽ, č. 128	nedele_24_05	✗	C ✓
274	x-slide básnička		nedele_24_05	✗	D ✓

Dokončit - Krok 3

Obrázek č.7 - Příprava projekce - krok 4 - Export pro promítání na zeď

Obrázek č.8 - Projekce na zeď - Kliknutím do vnitřní okna (obsahující pdf soubor v režimu celé obrazovky) lze zobrazit jednotlivé slidy, na dolní liště lze kliknutím na A, B, C ... přepnout na další materiály (opět slidy, popřípadě fotogalerii, video, audio, atd) => viz obr. č. 9. Pro projekci na zeď doporučujeme použít MS Explorer 7 v režimu celé obrazovky (funkční klávesa F11).

Obrázek č. 9

